

גם גרונטולוגיה יכולה להיות סקסית

חקר הזיקנה לא נחשב פופולרי, ורוב החוקרים הגיעו אליו במקרה. אבל אז הם מגלים עולם שמערער את כל המוסכמות

נורית וורגפט 08.10.2018 18:30

בכל דירוג של מקצועות נחשקים, מה שקשור לטיפול בזקנים מגרד את תחתית הסולם, אולי קצת מעל לפינוי אשפה. התמחות בגריאטריה ברפואה היא האחרונה בסדר העדיפויות (אם בכלל) אצל רוב הסטודנטים, ובטח אף אחד לא אמר גריאטר, כששאלו מה תרצה להיות כשתגדל. באוניברסיטאות החוגים לגרונטולוגיה לא נמנים עם החוגים הפופולריים, אף כי בשנים האחרונות נפתחים עוד ועוד מהם, ואלה שישנם, משגשגים.

לרוב הנטייה היא לקבל בהבנה את הרתיעה. "זה לעבוד עם זקנים, אנשים חולים או גוססים, ואין מה לעשות, זה לא 'יפה'", אמר לי פעם רופא גריאטר צעיר, שדווקא מרוצה מעבודתו. באגודה הישראלית לגרונטולוגיה הציעו לתת תמריצים לגריאטרים כדי להביא עוד אנשים לתחום, וייתכן שההצעה תיכלל בתוכנית האב להזדקנות האוכלוסייה שעליה שוקדת ועדת המשנה לקשישים בכנסת.

אין לזלזל בתמריצים, אבל בזמן שמחפשים דרכים למשוך אנשים לתחום שמוסכם שהוא לא אטרקטיבי, איש לא טורח לשאול את אלה שעוסקים בו מתוך בחירה, למה הם עושים זאת. חבל, אפשר ללמוד מהם משהו על הדרך להפוך אותו לאטרקטיבי.

תמי הראל, קלינאית תקשורת בת 37, בחרה מלכתחילה לעבוד עם זקנים, ועבדה שנים בשיקום גריאטרי. למה? מפני שזקנים משתפים פעולה בפעולות הנחוצות לשיקום הדיבור למשל, אחרי אירוע מוחי. לדבריה, הללו לקוחות נלהבים בעוד שילדים, למשל, לא מבינים איך זה יעזור להם וקשה להשיג את שיתוף הפעולה שלהם. תחום השמיעה קשה יותר לדבריה, מפני ש"אנשים לא רואים את עצמם ככאלה שיש להם ירידה בשמיעה ולכן רק 20% מאלה שזקוקים למכשיר שמיעה דואגים להשיגו". זאת, אף על פי ששמיעה ירודה תורמת לבידוד חברתי, ולדברי הראל, במחקר נמצא ששיקום שמיעתי הוא בין הגורמים המעכבים דמנציה.

כעת היא דוקטורנטית במעבדה לתקשורת ונירו-פסיכולוגיה לאורך החיים במרכז הבינתחומי בהרצליה, וחוקרת את השימוש שעושים אנשים זקנים בהקשר, כפיצוי על ירידה בשמיעה. הבחירה של הראל היא היוצאת מהכלל. יהודה דור, פסיכולוג קליני בן 32, עוסק בטיפול, ובה בעת הוא דוקטורנט וחוקר באותה מעבדה. דור בסך הכל חיפש מקום טוב לעשות בו דוקטורט, "ובלי להתכוון הגעתי לנושא הזיקנה", הוא אומר. הוא חוקר את ההבדלים בתפישת רגשות ושפה בין מבוגרים לצעירים. במחקרים קודמים, הוא אומר, "התפישה היתה שמבוגרים טועים יותר בהבנת הרגש. במחקרים שלנו אנחנו רואים שפשוט יש להם אסטרטגיה שונה. דווקא המבוגרים נותנים יותר משקל לתוכן הדברים הנאמרים מאשר הצעירים, שנותנים את רוב המשקל להבעות ולטון הדיבור". ככלל הוא אומר, "כשקצת נכנסים לזה, זה תחום מרתק. גיליתי עולם מחקרי שלא היה מוכר לי". ראש מכון "תבונה" לחקר פוטנציאל המוח המתבגר בבינתחומי, פרופ' בועז בן דוד (44), לא מופתע. לדבריו, חקר הזיקנה אכן צעיר יחסית, כי "לפני 40 שנה לא היו כל כך הרבה אנשים שעברו את גיל

70 או 80". הוא עצמו למד פסיכולוגיה קוגניטיבית וקשב חזותי, וכרוב העוסקים בתחום הגיע אליו במקרה, אחרי הדוקטורט. אבל כך, הוא אומר, "מצאתי את מה שאני רוצה לעשות בחיים". למה? "גם מפני שזה תחום שיש בו עוד הרבה ללמוד ולחקור ולהבין, ובעיקר כי זה תחום שאפשר לחולל בו שינוי חברתי, בלי לוותר על הדיוק המדעי".

למעשה, הוא חלק מתפישה חדשה שדוחה את ראיית הזיקנה כשלב בזוי בחיים שכולו תלות וחוסר אונים, ומציגה אותה כשלב שונה, בעל אפיונים ייחודיים. אפילו המונח גילנות (אייג'זם) חדש במילון האפליה, ולא מפני שהאפליה בשל גיל חדשה.

ואכן, במידה רבה המעבדה מושכת צעירים מפני שהמחקר בה קורא תיגר על מוסכמות הקשורות לזיקנה. הגילוי המסעיר בעיני שי בהרב, תלמידת תואר ראשון בפסיכולוגיה בבינתחומי, בת 23 וחוקרת במעבדה של בן דוד, היה שמה שנראה כירידה קוגניטיבית, לעתים אינו אלא ירידה חושית. "לפעמים זאת לא ירידה, אלא שפחות שמים לב אליהם כי הם זקנים, ואולי הם שומעים פחות טוב ומדברים לאט", היא אומרת.

ולא, היא לא חוששת שזקנים יתנשאו עליה ממרום גילם: "להיפך, אני יודעת ממחקרים שאני מפחידה להם כמו שהם אולי מפחידים לי. במחקרים שבהם החוקרים צעירים זה משפיע לרעה על הביצועים של הזקנים".

היא עוד לא החליטה מה תלמד לתואר השני ולא בטוח שזה יהיה בתחום הזיקנה, אבל היא רואה חשיבות בהבנת הגיל השלישי, "כדי לשמר את השפיות בחברה", כדבריה. גם דור לא החליט עדיין על המשך דרכו: "אם אמשיך במחקר, יש מצב שזה יהיה בנושא הזיקנה. אבל גם כמטפל התובנות שעולות במחקר עוזרות לי, וגם בחיים עצמם. לא כל מחקר נותן הבנה כזאת על בני אדם".

nurit.wurgaft@haaretz.co.il